

Eevan perinnön jatkaminen, huoraksi leimaaminen käy häkellyttävän helposti. Naisen osana on kantaa lapsia, kärsiä ja voimien katketessa kuolla pois, ei tosin oman käden kautta. Hurtigin aineistosta nousevat esiin hyvin samankaltaiset suurperheen todellisuuteen liittyvät kipupisteet kuin *Taivaslaulussa*. Usein äideillä on päävastuu perheen hoidosta, isät käyvät töissä kodin ulkopuolella. Vanhempien jaksaminen on monesti koetuksella.

Luin nämä kaksi kirjaa limittäin ja lomittain. Molemmista käy ilmi, että vanhoillislestadiolainen liike on kummallekin kirjoittajalle tärkeä, mutta liikkeen tulevaisuus edellyttää muutoksia. Kummankin kirjan sivuilta piirtyy esiin yhteisön sääntöjen noudattamisen tärkeys ja yksimielisyyden korostaminen yksilön kustannuksella. ”Pukumiehet” eli yhteisössä ylintä valtaa käyttävät miehet ovat tärkeässä roolissa molemmissa teoksissa. Rauhalan kirjassa esiin nousee myös tavallisten yhteisön jäsenten mahdollisuus vallankäyttöön esimerkiksi ilmiantajina. Synnytyslaitoksella toinen synnyttänyt äiti näki suihkussa toisen lakatut varpaankynnet ja ilmoitti tämän liikkeen johdolle. Rauhala kuvaa fiktion keinoin, miten absurdeja tilanteita yhteisön vallankäytön rakenteet tekevät mahdollisiksi. Kun Alekski paljastuu liikkeen ehkäisykiellon mielekkyyttä pohtivan blogin kirjoittajaksi, hänen puhujan arvovaltaa nauttiva isänsä saa tehtäväksi nuhdella poikaansa. Alekski kysyy puhuttelun lopuksi isältään: ”Isä, huomasiitko sää ollenkaan, että meillä on kaks uutta vauvaa, sun lapsenlapsia?”

**PÄIVI SALMESVUORI
DOS., HELSINKI**

MAURI KINNUNEN

Armon varassa: Vanhoillislestadiolaisuuden vaiheet Jyväskylän seudulla 1870–2010. Oulu: SRK 2011. 272 s.

Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistyksen (SRK) alaisten paikallisyhdistysten historiasarjassa ilmestyi 13 teosta vuosina 1987–2011. Jyväskylän Rauhanyhdistyksen historia-teos on monessa suhteessa paikallishistoriikkaa merkittävämpi tutkimus. Kirjoittaja on kouliintunut historian-tutkija ja lestadiolaisuuden spesialisti, filosofian tohtori Mauri Kinnunen, joka ei tunnetusti väistele ahkeraa lähdeytöskentelyä. Teos ei ole tavanomainen historiikki, sillä se sisältää vankkaan lähdeaineistoon pohjautuvan kuvauksen Jyväskylän seudun lestadiolaisuuden kehityksestä 140 vuoden ajalta. Vaikka herätysliikkeen yleiskuvaus ei sinänsä tuo lukijalle paljoakaan uutta tietoa, Kinnunen osaa nostaa paikallishistorian kannalta esille mielenkiintoisia erityispiirteitä juuri Jyväskylän seudun lestadiolaisuudesta. Keski-Suomessa on yhä merkittäviä vanhoillislestadiolaisuuden kannatusalueita.

Lestadiolaisuus tuli Jyväskylään 1870-luvun alussa. Liikkeen leviäminen Keski-Suomeen oli yhteydessä niihin taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin, jotka suuriruhtinaan maassa käynnistyivät 1860-luvulla. Kuten jo aikaisempi tutkimus on osoittanut, lestadiolaisuuden voimakas ekspansio 1870–1880-luvulla niveltui suomalaisen yhteiskunnan liikkuvuuden ja maan sisäisen muutoliikkeen vilkastumiseen sekä siirtolaisuuteen. Herätysliikkeen kasvu Keski-Suomessa oli silmiinpistävä. Jyväskylän lestadiolaisuus on pääosin ollut vanhoillislestadiolaisuutta, vaikka 1800- ja 1900-lukujen taitteen hajaannuksen jälkeen uudenherätyksen ja narvalaisuuden vaikutus oli ensin voimakas. Vuosien 1960–1961 hajaannuksessa eriytyneen Elämän Sanan ryhmän (lestadiolainen pappislinja) vaikutus jäi vähäiseksi.

Jyväskylän Rauhanyhdistys perustettiin 1911. Ensimmäinen oma toimitalo saatiin aikaiseksi 1927. Vanhoillislestadiolaisten valtakunnallisia vuosikokousseuroja (suvisseuroja) on Jyväskylässä pidetty 1918, 1927, 1937 ja 1958. Jyväskylässä on eri aikoina asunut myös valtakunnallisesti merkittäviä lestadiolaisvaikuttajia. Saarnaaja Matti Suo (1861–1927) asui Jyväskylän maalaiskunnassa 1908–1913 ja kaupungissa 1913–1922. Elämän Sanan ryhmän piirissä 1960-luvun alusta alkaen toimineet teologit Pekka Raittila ja Risto Pyysalo antoivat oman panoksensa paikallisen rauhanyhdistyksen toimintaan 1950-luvulla. Vuoden 1952 olympiahymnin säveltäjä, opettaja Jaakko Linjama oli Keski-Suomen lestadiolaisia. Jyväskylän lestadiolaisuudessa on toiminut eri aikoina myös vaikuttavia naisia. Kinnunen onkin laatinut erilliset laatikot ruustinna Augusta Heikelistä, emäntä Heta Stiina Lahdesta, taiteilija Vappu Heiskasta, runoilija Eeva Mustosesta ja kirjakaupan johtaja Tekla Nylundista.

Kinnusen kuvaus ulottuu rauhanyhdistyksen uusimpaan kehitykseen asti. Viime vuosikymmenten monipuolistuvan toiminnan kasvua varjostivat 1970-luvun loppupuolen ja pieneltä osin 1980-luvun alkupuolen hoitokokoukset, joita Kinnunen kuvailee (s. 151–155). Vaikka jo nyt on olemassa hoitokokouksia koskevaa tutkimusta, ilmiö on edelleen suuri haaste SRK-vanhoillisuuden 1970-luvun historiankirjoituksessa. Hoitokokousten mahdollisimman monipuolinen ja objektiivisuutta tavoitteleva tutkimus edellyttää tunnepohjaisen reagoinnin sijaan hyvän tutkijan ammattitaitoa ja tarkkaa paneutumista lähteisiin. Yhteiskuntatieteellisen selitysmallin lisäksi kirkkohistorian ja erityisesti dogmatiikan näkökulmat avaavat hoitokokousideologian kontekstia ja uskonnollisia mentaliteetteja.

**JOUKO TALONEN
PROF., VANTAA**